

Janusz Ustrzycki, Mirosław Ustrzycki. Historia. Podręcznik dla 7 kl. szkoły podstawowej.- Gdynia: Operon, 2018. – 100.

У підручнику Устжицьких Януша та Мирослава з всесвітньої історії ХІХ ст. – 1918 р. сьомого класу українська проблематика висвітлена достатньо багато. Українсько-польські взаємини представлені не менше, а може навіть більше, ніж проблема інших національних меншин теренів колишньої Речі Посполитої. На сто сторінок підручника Україна згадана близько п'яти-шести разів. Вона присутня на карті народів Австро-Угорщині, є навіть портрет Т.Шевченка – засновника сучасної української літературної мови і українського модерного націоналізму і є про нього коротенька інформація. Говориться про протистояння української і польської громад в Галичині тощо. Приємно, що автори послуговуються як тодішньою польською назвою українців – «русини», так і сучасною «українці». Що свідчить про розуміння польською шкільною історичною наукою генези староукраїнського національного руху, переходу його з рейок патріархального ставлення до ідеї «Історичної Польщі» та підпорядкування польським національним інтересам і позитивного ставлення до австрійського цісаря та модерним національним українським рухом, що волів культурно-політичного відокремлення від сусідніх імперій.

З урахуванням, що цей підручник розрахований не для поглибленого вивчення історії, такої кількості згадок про Україну можливо і достатньо. Проте для українського історика існує завжди спокуса бачити більше матеріалу з історії свого рідного краю. Приміром ніби напрошується на згадку Іван Франко – класик української літератури саме Західної її частини, що більшість життя прожив у Львові і співробітничав у польських газетах, перфектно володіючи польською мовою. Політизація українського руху в Галичині була пов'язана з іменем Михайла Грушевського, що був професором львівського польського університету. Виразниками інтересів в місцевому сеймі була Національно-демократична партія – відповідниця польської ендеції. При згадці про консервативний рух, цікаво б було побачити прізвища поляка за походженням, засновника українського консерватизму В'ячеслава Липинського. Тодішній народівський рух ідеологічно поставив у Києві поляк за походженням Володимир Антонович. Може б варто було зазначити і боротьбу в середині українського руху між москвофілами, що орієнтувалися на Росію, та народовцями, що боролися за політичну окремішність від Польщі і Росії. Мабуть заслуговує на згадку і т.зв. українська школа в польському письменстві. Автори називають кількох письменників цієї школи (Ю.Словацький). Але вона мала поважний вплив у літературі і суспільному житті та мала низку першорядних літераторів. Серед її членів були Б.Залеський, Г.Олізар, С.Гощинський, М.Чайковський, Т.Падура, М.Грабовський. А Тимко Падура писав навіть українською мовою, і його деякі поезії приписували Т.Шевченку.

Щодо конкретних посторінкових зауважень, які б вимагали певного доповнення або уточнення.

С.21 – Згадано народовий заклад Оссолінських (архівно-бібліотечна збірка) у Львові. Сказано, що він був важливим чинником загальнопольської культури. Варто б додати і українського народу. Він діє і сьогодні у Львові під назвою Національної бібліотеки ім. В.Стефаника. І Співпрацює з сучасним закладом Оссолінських у Вроцлаві. Тим більше Оссолінські його заповідали не лише польській нації, а місту Львову, де мешкали і українці.

С.29 – Йдеться про наслідки повстання 1830 р. і згадується закриття Кременецького ліцею. Не сказано, що він частково ще продовжив життя у Києві. Бо університет Св. Володимира, заснований у 1834 р. спирався на матеріальну базу колекції і бібліотеку Кременецького ліцею та його Ботанічний сад. В київському університеті половина професури з початку була взята з Кременця.

Крім скасування Литовського статуту, проситься згадка і про ліквідацію традиційного міського самоврядування за Магдебурзьким правом. І не лише в Польщі, а й на теренах колишньої Речі Посполитої. В тому числі в Україні, і Києві зокрема.

С.31 – Йдеться про польську еміграцію в Парижі (готель Ламберт). До вище перерахованих письменників варто було б додати і Богдана Залеського – представника української школи в польському письменстві.

С.33 – змова Шимона Конарського була пов'язана і з київським університетом, де до неї долучилися київські студенти-поляки, через що університет на рік у 1838 р. було зачинено.

С.36-37 – Не сказано, що Весна Народів у 1848 р. спричинилася до постановня організованого українського руху. Що виникла у Львові Головна Руська Рада, з якої розпочинається модерне національне життя українців Галичини.

Під фото Т.Шевченко не сказано про Кирило-Мефодіївське братство – першу політичну структуру на Східній Україні. А ідейно вона стояла під впливом ідей А.Міцкевича і М.Грабовського, нав'язувала себе до братств часів Речі Посполитої боротьби православних і уніатів та римо-католиків.

С.45-48 – Не має згадки, що повстання 1863 р. відбувалося частково і на теренах Правобережної України. Активну участь брали до сотні студентів київського університету, через що останній ще на рік було зачинено.

Може б варто було згадати, що керівники повстання намагалися до нього залучити і непольські народи (українців, білорусів, литовців) колишньої Речі Посполитої. І що було висунуто гасло: «За нашу і вашу свободу». Частково така агітація мала успіх. До повстання приєднався офіцер-українець з російського

війська Андрій Потебня – рідний брат видатного мовознавця О.Потебні. І загину у війні за звільнення Польщі.

С.79 – авторами не пояснено, що існував коронний край Галичина, а була історична область Галичина, до якої штучно австрійцями було пришито краківський регіон. А тому цифра у 40% процентів українців стосується не етнічних українських земель, а всього коронного краю. У той час як в питомій Галичині, українців було 70-80%. Тоді учням буде зрозумілий гострий конфлікт між українською і польською громадою на цій території у кінці ХІХ ст..

С.81 – Учням не буде зрозумілий конфлікт між українцями і поляками в коронному краї Галичина, коли не нагадати диспропорційне розміщення цих двох етносів. У Західній Галичині переважали поляки, і конфлікту як такого не було. На Східній Галичині – українці, але участі у керуванні краєм вони майже не брали, хоч столиця коронного краю перебувала саме у Львові, на українських етнічних землях. Варто додати, що українці виставляли у своїх політичних домаганнях, крім власного університету, і поділу Галичини на два коронних краї: польський і український.

С.86-87 – Не зазначена різниця у ставленні Романа Дмовського і Юзефа Пілсудського в національному питанні. Перший не визнавав національних прагнень меншин і волів асимілювати непольську людність, другий – визнавав прагнення українців до самостійності (але за межами Речі Посполитої Другої).